G

708. **GAIE**, sb. f. „milan royal“ || ar. *gaĭe* „corneille“.

Lat. GAIA,-AM, atestat în glosele lui Papias şi explicat prin „pica“.

Rtr. *dschadza*; ver. berg. *gaża*, piem. *gaja*; sp. *gaya* (cf. Nigra, Zs. rom. Ph. XXVII, 140) || fr. *geai*; prov. *gai*; sp. *gayo*; port. *gaio* < GAIUS,-UM, atestat tot la Papias şi la Polemius Silvius, cf. Thomas, Rom. XXXV, 174.

Der.: *gaiţă*, †*gaică* (Cuv. d. bătr. I, 281) „geai“.

709. **GĂINĂ**, sb. f. „poule“ || ir. *gal'irę*; megl. ar. *găl'ină*.

Lat. GALLĪNA,-AM.

Vegl. *galajna*; rtr. *giallina*; it. *gallina*; fr. *geline*; prov. *galina*; cat. sp. *gallina*; port. *gallinha*.

Der.: dim. *găinuşe* „petite poule; gelinette, poule de coudrier; gallinule“ (Marian, Ornit. II, 214, 353), „hanneton; coccinelle“ (Marian, Insect. 20, 106), bot. „isopyrum thalictroides, anemone nemorosa, ornithogalum umbellatum“; „pléiade (constellation)“; *găinuţă* „petite poule“ (Lex. Bud.; Reteganul, Pilde 26; Voronca, Dat. cred. 420, 724); „gallinule; perdrix de neige“ (Marian, Ornit. II, 217, 353), bot. *găinuţe*, pl. „potentilla recta“; *găiniţă* „petite poule“, bot. „ornithogallum umbellatum“; *găinuşcă* „poule de coudrier“ (Marian, Ornit. II, 214) || col. băn. *găinamă*, *găiñamă* || ar. *găl'inuş* „de poule, qui concerne les poules“ || *găina*, *găini* (Tiktin) „languir comme une poule malade“; *a se găina*, ar. *găl'inare* „lienter (en parl. des oiseaux“; nprov. *galiná* „faire venir ou avoir la chair de poule, frissonner“).

710. **Găinar**, sb. m. „éleveur de volaille, celui qui a soin du poulailler; voleur de poules, maraudeur“; zool. „autour“ (Marian, Ornit. I, 122) < GALLĪNARIUS,-UM, în fonetism influenţat de *găină* || friul. *ġalinar* „ladro di galline“; it. *gallinaio*; prov. *galinier*; cat. *galliner*; sp. *gallinero*; port. *gallinheiro*) || *găinăreasă*, *găinăriţă* (Creangă, Scrieri I, 70) „servante de basse-cour“ (comp. nprov. *galiniero*, cu acelaşi înţeles) || *găinărie*, *găinărişte* (Lex. Bud.) „poulailler“ (vfr. *gelinerie*; prov. *galinaria*; cat. *gallineria*).

711. **Găinaţ**, sb. m. „fiente d'oiseau“ < GALLĪNACEUS,-UM (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 158) || port. *gallinhaço* || alb. *gə̈l'asə*; nprov. *gallinasso*; cat. *gallinassa*; sp. *gallinaza*; port. *gallinhaça* < GALLĪNACIA,-AM, Mulom. Chir. 286, 9.

712. **Găinat** (ar.), sb. n. „fiente d'oiseau“ < *GALLĪNATUS,-UM || nprov. *galinat*.

713. **GALBEN**, adj. „jaune“; sb. „ducat“ || megl. ar. *galbin* „jaune“, ar. *galbină* „ducat, monnaie d'or“.

Lat. GALBĬNUS,-A,-UM; forma normală ar fi trebuit să fie *galbăn* (care se aude de altfel în Moldova), dar presenţa lui *-e-* se explică prin influenţa formelor de plural (*galbeni*, *galbene*).

Alb. *ġel'bərə* „grün, fahl“; fr. prov. *jaune* (dacă cumva nu trebue mai curînd să admitem la basa acestei din urmă forme pe hialinus, ca şi pentru cal. *jalinu*, sic. *ġalinu*, *ġarnu*, etc.).

Der.: dim. adj. *gălbior*, ar. *gălbiñor* (Dalametra), sb. „petit ducat“

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

bot. *gălbiori*, pl. „cantharellus cibarius“, bot. *gălbeioare*, pl. „hieracium pilosella“; †bot. *gălbenioară* (An. Car.) „caltha, calendula“; *gălbui* (refăcut după *albui*, şi nu din galbus >rtr. *gialv*; *galben* şi *alb* s'au influenţat reciproc, cf. *Alb*; influenţarea aceasta a fost cu atît mai uşoară cu cît forme ca *gălbiu* şi *albiu* apropiau ambele adjective); *gălbiniu* (Tiktin; Stamati, Wb. 345); *gălbinuţ* (Gorovei, Cimil. 372; Pompiliu, Bal. 43, etc.), bot. *gălbinuţi*, pl. (Viciu, Glos. 45) „sorte de champignons“; *gălbinuş* (Gorovei, Cimil. 8, 211; Tocilescu, Mat. 548), ar. *gîlbinuş* (Dalametra), ca sb. *gălbinuş*, megl. ~ „jaune d'oeuf“, bot. *gălbenuş* „camelina sativa,“ bot. *gălbenuşi*, pl. „crepis setosa“, bot. *gălbenuşe* „camelina sativa, potentilla recta“; *gălbinel* (Marian, Crom. 51), sb. *gălbenel* (Alecsandri, P. pop. 97; Teodorescu, P. pop. 153) „petit ducat“, bot. *gălbenea* „nasturtium amphibium“, bot. *gălbenele*, pl. „lysimachia punctata, ranunculus pedatus, calendula arvensis, cantharellus cibarius“ (nprov. *jaunel* „bruant jaune, oiseau“, *jaunello* „fauvette salicaire“); *gălbineţ* (Marian, Crom. 51; Frîncu-Candrea, Munţii apus. 202; Doine 22); bot. *gălbiniţă* „galeobdolon luteum“; *gălburiu* (Tiktin; refăcut după *alburiu*); bot. *gălbăşoară* „lysimachia vulgaris“ (refăcut după *albişor*); *gălbinatic* (Odobescu, Scrieri, I, 161), băn. *gălbinatśic*, *gălbinicios* (Lex. Bud.; Gaster; Tiktin; Marian, Crom. 51; Jipescu, Suf. 16; Doine 260; Iorga, Studii, VIII, 44), megl. *gălbinicos*; ar. *gîlbinos* (Dalametra; nprov. *jaunous*); *gălbenaş* (Lex. Bud.; Gaster; Teodorescu, P. pop. 52, 153; Sevastos, Cînt. 152; Voronca, Dat. cred. 61; Vasiliu, Cînt. 29, etc.) „petit ducat“ || Bihor *gălbănoi* (Conv. lit. XX, 1010; Şez. VII, 165) „très jaune“ || *gălbenare*, megl. *gălbinari* „jaunisse, ictère“, bot. „serratula tinctoria“, bot. *gălbenare de vierme* „agrimonia eupatoria“, ar. *gălbinare* (Weigand, Arom. u. Bulg. 86) „jaunisse, ictère, jaune d'œuf“ || *gălbineaţă* (Lex. Bud.; Marian, Crom. 52) „couleur jaune, jaune d'œuf“ (comp. fr. *jaunisse*, nprov. *jaunisso*) || *gălbinime* (Marian, Crom. 52) „couleur jaune“ || col. *gălbenet* (Tiktin; Barcianu) „quantité de ducats“ || ar. *gîlboňŭ* (Dalametra) „melon“ (<*galbin* + *pipoňŭ*) || *gălbeni*, ar. *gîlbiniri* (Dalametra) „jaunir“ (nprov. *jauní*; comp. alb. *gel'bəroj* „teindre en vert“ (Christophorides); ar. *gîlbinitură* (Dalametra) „vomissement“; *gălbeneală* „couleur jaune, pâleur“, *gălbenele*, pl. „teinture jaune“ || *îngălbeni*, megl. *angălbiniri*, ar. *ngălbinire* „jaunir“ (vfr. *enjaunir*; nprov. *enjauní*); *îngălbinitor* „qui jaunit“; *îngălbinitură* (Marian, Crom. 52) „objet teint en jaune“ || *desgălbeni* (Tiktin; Marian. Crom. 52) „enlever la couleur jaune“.

Impr.: ngr. γκάλπινος (G. Meyer, Alb. Wb. 122).

714. **Gălbiu**, adj. „jaunâtre“ — *gălbîu* (Tiktin) <* GALBĪNEUS,-A,-UM (cf. Candrea BSF. III, 14).

715. **GĂLEATĂ**, sb. f. „seau“ || megl. *găleţă*; ar. *găleată*.

Lat. GALLĒTA,-AM, Densusianu, Hist. l. roum. I, 197 [Candrea Rev. p. ist. VII, 79; cf. Meyer-Lübke, Wien. Stud. XXV, 103].

Rtr. *gialaida*; Rovigno *galido*: vberg. com. *galeda*; vfr. *jaloie* || abruzz. *gallettę*, cal. sic. *gaḍḍetta*; sp. *galleta*; port. *galheta* < GALLĒTTA.

Der.: dim. *găletuşe* (An. Car.; Reteganul, Trand. 47, 52; Tocilescu, Mat. 380, 11, 32; Graiul n. I, 109) || *găletăreasă* şi *găletăriţă* (Marian, Sărb. III, 233, 282) „femme qui trait les brebis, qui porte le lait dans le seau“ || *găletărit* (Damé) „impôt sur chaque mesure de blé“.

Impr.: rut. гелета, гелетка „Fass, gew. ¼ Scheffel“; гелетя, „hölzernes Milchgefäss“; pol. *gielata*, *geletka*, *giletka*; slov. *geleta*, *galeta*; ung. *galeta*, *geleta*, *gëlyata* (Szinnyei, I, 670).

716. **GĂRÎRE** (ar.), vb. „gazouiller“.

Lat. GARRĪRE.

Sprsl. *garrir*.

717. **GĂSTÎN'E** (ar.), sb. f. „châtaigne“.

Lat. CASTANEA,-AM, cu trecerea lui c la g neexplicată (comp. forma alb.).

Alb. *gəšteńə*; rtr. *chastagna*; it. sard log. *kastanża*; fr. *châtaigne*; prov. cat. *castanya*; sp. *castaña*; port. *castanha*.

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

718. **GĂUN**[1], sb. m. „guêpe, frelon“ — Oşani *găune*.

Lat. *CAVO,-ONEM < CAVARE, cu trecerea lui c la g care apare şi în alte derivate din cavus (cf. *gaură*); derivarea din *gărgăun* < CRABRONEM propusă de Schuchardt (Zs. rom. Ph. XXIX, 224) este inadmisibilă; pentru înţeles, comp. prov. *foussoulou*, gasc. *foucarou* „frelon“ < *foussou* „houe“, *foucá* „fouir, piocher“, sav. *borneta* „abeille des bois qui fait son nid dans la terre“ < *bourna* „creux dans un arbre“.

Der.: dim. Oşani *găunaş* || augm. Bihor *găunoi* (Conv. lit. XX, 1010).

719. †**GĂUN**[2], sb. „creux, trou“, atestat la Dosoftei, V. Sf. Martie 27, 29, în frasele: *şi lovind în piatră cu ciocanul audzi găun*; *o băgară într'un găun*.

Lat. *CAVO,-ONEM < CAVUS.

Abruzz. *kavone* „fossa per tenerci letame, calcina; burrone“, nap. *kavone* „burrone, fossetta cavata con la vanga bicurva“; vfr. *chaon*.

Der.: *găunos* „creux, troué“; *a se găunoşi*, *a se găunoşa* (Costinescu) „se creuser“; *găunoşitură* (Tiktin), *găunoşeală* (Costinescu) „creux, cavité“ | †*găuni* (Molnar, Sprachl. 262; Barcianu) „creuser, trouer“.

720. **GAURĂ**, sb. f. „trou“ || megl. *gaură*; ar. *gavră*.

Lat. *CAVULA,-AM < CAVUS,-A,-UM, cu trecerea lui c la g ca în alte derivate ale acestui adj. şi neexplicată încă (cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 111).

Pis. *k'ava*.

Der.: dim. *găurice*; *găurică*; *găurea* (Marian, Nunta 832; Sevastos, Nunta 148; Tocilescu, Mat. 185); Oşani *găuruţă* || *găurar* „poinçon; planchette trouée du métier à tisser“ (Damé; Viciu, Glos. 45) || trans. Oşani *găuros* (Molnar, Sprachl. 110; Barcianu), băn. *găurişos* „troué, creux“ || *găuri* „trouer, percer“; băn. *găuritură* (An. Car.) „perforatio“ | *îngăuri*, *îngăura* (Marian, Sărb. I, 104; Naşt. 421) „trouer“.

Impr.: (alb. *gavrε*); rut. ГАВОРА „Loch“; ГАВРА „winterliche Lagerstätte des Bären; Schlund“.

721. **Sgăura** (trans.), vb. „écarquiller les yeux, regarder fixement“ (Molnar, Sprachl. 268; Rev. cr.-lit. III, 168; Viciu, Glos. 77) < *EXCAVULARE.

722. **GEAMĂN** (*gemen*), adj. sb. „jumeau; double“ (Tiktin; Marian, Naşt. 35) — băn. *zeamănă* „fourchette de l'arrière-train d'une charrette“ || ar. *dzeamin*.

Lat. GĔMĬNUS,-A,-UM.

Bol. rom. *zemna* „specie di misura che vale quanto la capacità di due mani accostate insieme“ || port. *gemeo*.

723. **Gemănar(e)**, sb. m. f., vr. trans. Sălagiu „pièce de bois fourchue, branche fourchue“ (Glos. ms. 312; Gutinul, n-rul 29; Viciu, Glos. 45); †„branche d'un objet fourchu“ (Tiktin); olt. *gemănare*, Vîlcea *gĭumănare*, Muscel *gĭumunare* (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 35) „perche qui relie le seau à la bascule d'un puits“, mold. *gemănări*, pl. „fourchette de l'arrière-train d'une charrette“ (Damé, Term.; Dan, Straja, 63) < *GEMĬNARIUS,-A,-UM || bot. *gemănariţă* „orchis fusca, o. papilionacea“ || vr. Mehedinţi *îngemănărat* (Gaster) „qui a les branches fourchues“.

724. **Gemăna** (Reteag), vb. refl. „se joindre en croissant (en parl. des branches d'un arbre)“ < GEMĬNARE „doubler, rendre double“.

725. **Îngemăna**, vb. „unir ensemble, jumeler“ || ar. *ndziminare* „unir ensemble, jumeler, enfanter des jumeaux“ || < ĬNGĔMĬNARE „redoubler, répéter“.

726. **GEANĂ**, sb. f. „cil; éclaircie à l'horizon“ — † „paupière“ || ir. *žânę* „paupière, sourcil“; megl. *zęnă* şi ar. *dzeană* „sourcil; colline“.

Lat. GĔNA,-AM „joue, paupière“; forma romînească presupune doi N, pentru că altfel ar fi trebuit să avem *gină* (comp. *plină* < plena); probabil că cuvîntul a fost influenţat de forma lat. vulg. CENNUS=CĬNNUS care s'a păstrat în alte regiuni romanice şi presintă un înţeles apropiat; e posibilă însă şi influenţa lui *JENNA < *JENUA=JANUA „porte“, pleoapele putînd fi asemănate cu o uşe care se deschide. Pentru semnificaţiunea ar. de „colline“, comp. it. *ciglio* „(sour)cil, lisière d'un bois, bord, crête“.

Prov. *gena*.

Der.: dim. ar. *dzinică* (Dalametra)

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

„petite colline“ || ar. *dzinos* (Dalametra) „couvert de collines“.

727. **GEME**, vb. „gémir“; fig. „regorger. être bondé“ || ar. *dzeamire, dzimeare.*

Lat. GĔMĔRE.

Alb. *ǧ=moń*; rtr. *dschemer*; it. *gemere*; fr. *geindre* (vfr. *gembre*), *gémir*; prov. *gemer, gemir*; cat. sp. *gemir*; port. *gemer* (parte din aceste forme cu schimbare de conj.).

Der.: *gemut, gemătură* (Paliia, Exod. II, 24; VI, 9; Zanne, Prov. IX, 190) „gémissement“.

728. **Gemăt** (*gemet*), sb. n. „gémissement“ < GĔMĬTUS,-UM || vver. *dzemeo*; port. *gemido.*

729. **GENUNCHE** (*genunchi*), sb. m. „genou“—dial. *genuche, genuchi, geruche, ghenu(n)che, ghenu(n)chi* || ir. *ẑeruncl'u*; megl. *zinucl'u*; ar. *dzinucl'u.*

Lat. GENUCLUM, Densusianu, Hist. l. roum. I, 161 (= clas. GENĬCULUM); forma cu *-r-* e resultată prin disimilaţiune (*n-n* > *r-n*), iar cea cu *gh-* prin asimilarea iniţialei cu *-ch-* din silaba finală.

Rtr. *schnuogl*; it. *ginocchio*; sard log. *benuju*; fr. *genou*; prov. *genolh*; cat. *genoll*; sp. *hinojo*; port. *joelho.*

Der.: dim. *genunchel* (Sevastos, Cînt. 158) || mold. *genunchier* „sorte de gilet porté autrefois par les paysans moldaves et qui descendait jusqu'aux genoux“; *genuncher* (Creangă, Scrieri, II, 48) „genouillère, jambière“ (comp. it. *ginocchiaia;* fr. *genouillère*; port. *joelheira*).

730. **Genunchia** (*genuchia*), vb. „agenouiller; abaisser, humilier“ (Teodorescu, P. pop. 516; Doine 275) < GENUCULARE (= clas. GENĬCULARE) || vit. *ginocchiare*; vfr. *genoillier*; prov. *genolhar*; vsp. *hinojar.*

731. **Îngenunchia** (*îngenuchia*), vb. „agenouiller; abaisser, humilier“ || megl. *anzinucl'ari*; ar. *ndzinucl'are* || < ÎNGENUCULARE (Densusianu, Hist. l. roum. I, 165) || rtr. *inschnuglier*; it. *inginocchiare*; sard log. *imbenujare*; vfr. *engenoillier*; prov. *engenolhar* || bucov. *îngenunchitură* (Marian, Ornit. I, 63) „articulation de l'aile“ (it. *inginocchiatura*).

GENUNE, v. *jur.*

732. **GER**, sb. n. „froid glacial“ || ar. *dzer.*

Lat. GELU.

Friul. *zel*; it. *gelo*; vfr. *giel*; prov. cat. *gel*; sp. *yelo.*

Der.: dim. *geruleţ* || *geros* (Tiktin; Marian, Nunta 810) „glacial“ (vfr. *geleux*; port. *geoso*) || *gerar* „janvier“ || *gerui* „geler“; *geruială* „grand froid“ || *îngerat* (Marian, Nunta 342) „glacial“.

733. **Degera**, vb. „geler“—Mehedinţi băn. *dźedźera* || ar. *dzidzirare* || < DEGĔLARE; formele cu *dź-, dz-* se explică prin asimilaţiune cu silaba următoare || (vegl. *gelut*); rtr. *dschler*; it. *gelare*; fr. *geler*; prov. cat. *gelar*; sp. *helar* < GĔLARE || *deger* (Tiktin) „gelée“; *degerătură* „engelure“ (comp. nprov. *geladuro*) || *degeros* (Graiul n. I, 70) „rigoureux (en parl. de l'hiver)“.

734. **GHEM**, sb. n. „peloton, pelote“ || ir. megl. ar. *gl'em.*

Lat. *GLEMUS,-UM (=clas. GLOMUS).

Alb. *l'=mš*; ven. vic. ver. *ǧemo*, ferr. mant. *ǧemb*, Lecce *ńemmaru*, Brindisi *ńemmuru*, cors. *grembulu*, refăcute din pl. *g l e m o r a (comp. friul. *glemuzz*; vfr. *lemoissel*) || it. *ghiomo*; prov. *glom* < GLOMUS.

Der.: dim. *ghemuţ* (Graiul n. I, 173); *ghemuleţ*; *ghemuşor* (Gorovei, Cimil. 248; Marian, Sărb. II, 108) || augm. *ghemotoc, ghiomotoc* (*glomotoc*, prin confusiune cu alte cuvinte; v. Tiktin) || *(în)ghemui* „pelotonner, blottir, chifonner“; *a se (în)ghemui* „se pelotonner, se blottir, se ratatiner“.

735. **GHIAŢĂ**, sb. f. „glace“ — trans. bucov. „grêle“ (Marian, Nunta 787) || ir. *gl'åţę*; (megl. *gl'eţ*); ar. *gl'ață* (*gl'eţ*).

Lat. GLACIA,-AM (=clas. GLACIES,-EM; Densusianu, Hist. l. roum. I, 133); megl. ar. *gl'eţ* a fost refăcut după *angl'iţari. ngl'iţare.*

Vegl. *glas*; rtr. *glatsch(a)*; it. *ghiaccia*; fr. *glace*; prov. *glasa, glatz*; cat. *glas.*

Der.: augm. *gheţoi* (Cihac) „glaçon“ || *gheţuş* „verglas, glissoire“; dim. *gheţaşcă* || *gheţar* „toute chose froide: glacier“; trans. *gheţari*, pl. „génies bienfaisants qui éloignent la grêle“ (Damé; it. *ghiacciaio*: fr. *glacier*;

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

comp. rtr. *glatschera*); bot. *gheţară* „mesembryanthemum crystallinum“; *gheţărie* „endroit où l'on vend, où l'on conserve de la glace, glacière“ | *gheţos* „glacé, froid“ (vfr. *glaceux*).

736. **Îngheţa**, vb. „glacer, geler“ || ir. *ăngl'aţâ*: megl. *angl'iţari*; ar. *ngl'iţare* || < ÎN-GLACIARE | rtr. *inglatscher*; ver. *inğasar*, trevis. *inğazá*; vfr. *englacier* | it. *ghiacciare*; fr. *glacer*; prov. *glasar*; cat. *glassar*; galiț. *lazar* < GLACIARE | *îngheț*, *gheț* (Lex. Bud.; Poienar, I, 745) „froid, gelée“.

737. **Desgheța** *(dejgheța)* vb. „dégeler; dégourdir“ || ar. *disgl'iţare* || < DÎS-GLACIARE | friul. *disglazzá*; it. *disghiacciare*: vfr. *desglacier*; cat. *desglaçar* || *desgheț* „dégel“.

738. **GHÎEURA** (Mehedinți, băn.), vb. „écosser, égrener“.

Lat. GLABRARE „dépouiller de poil“, devenit **gl'ăura* > **ghĭăura* și prin trecerea lui *ă* aton după *i* la *e*: *gheura*; la formele accentuate pe temă se păstrează *-au- (ghĭaur)*, dar în unele locuri s'a generalisat și aici forma cu *-eu- (ghĭeur)* [Candrea, BSF. I, 39].

739. **Dejghĭeura, Dejghĭora** (Mehedinți, băn.), vb. „écosser, égrener“; trans. *deşd'eura* (Viciu, Glos. 40) < DÎS-GLABRARE (comp. deglabrare „écorcer“ > nprov. *deglará*) [Candrea, BSF. I, 40].

740. **GHINDĂ**, sb. f. „gland du chêne“ — † *ghinde*, Oșani, Sălagiu *d'ind'e* (Tribuna, 1890, 354) || ir. *gl'indę*; megl. ar. *gl'indă*.

Lat. GLANS, GLANDEM, prin schimbare de declinațiune.

Alb. *l'ɜnde*; rtr. *glanda*: it. *ghiande*; sard log. *lande*; fr. *gland*; prov. *glan*: cat. *aglá*; sp. *land(r)e*; port. *lande*.

Der.: *ghindos* (Bobb; Lex. Bud.) „plein de glands“ (it. *ghiandoso*; vfr. *glandeux*) | *ghindoc* „bout d'homme, myrmidon“.

741. **Ghindar**, sb. m. „chêne“; zool. „geai“ (Marian, Ornit. II, 68) || ir. *gl'indâr* „chêne“ || < GLANDARIUS,-A-UM (cf. Thomas, Rom. XXXV, 178) || vic. *ğandaro*: prov. *glandier*; cat. *glander* (it. *ghiandaia*; nprov. *aglandiero*).

742. **Ghindură**, sb. f. „glande“ || megl. ar. *gl'indură* || < GLANDULA,-AM || it. *ghiandola*; sard log. *randula* || dim. *ghindurea*; *ghindurică*; *ghinduriță* || împr.: sîrb. *glindura* „Drüse, Mandel“.

743. **Ghinduros**, adj. „glanduleux“ (Bobb; Lex. Bud.) < GLANDULOSUS,-A,-UM || it. *ghiandoloso*.

744. **GÎMFA** (vr. Mehed. Gorj, Vîlcea, mold.), vb. „gonfler, enfler“ (Hasdeu, Cuv. d. bătr. II, 470; Lex. Bud.; Tocilescu, Mat. 557, 560, 576, 601, 604, 1574, etc.; Gorovei, Cimil. 139, 274; Șez. VII, 80).

Lat. CONFLARE „souffler“, cu trecerea timpurie, în latina vulgară, a lui c la g; schimbarea lui *-u-* în *-î-* se explică prin poziținea lui atonă înainte de *-n-* urmat de consonă (cf. Candrea, BSF. I, 28); căderea lui *l* este încă neexplicată (formele *gînfla*, *gumfla* se întîlnesc într'o ghicitoare, Gorovei, Cimil. 74, și într'un descîntec, Tocilescu, Mat. 559).

Sprsl. *kuflar*; it. *gonfiare*; fr. *gonfler*; nprov. *gounflá*.

Der.: † *gîmfare* „orgueil excessif, arrogance“ (Glos. ms. 312; Prav. Mat. Bas. col. Bujoreanu, 319, 351); *gîmfătură* (Tocilescu, Mat. 644) „inflammation“ || *a se îngîmfa* „se gonfler d'orgueil, se donner de l'importance, être arrogant“ (comp. nprov. *se gounflá* „s'enorgueillir“); în vr. și dial. apare și cu înțelesul de „se gonfler“ (Hasdeu, Cuv. d. bătr. II, 470; Tocilescu, Mat. 1511, 1524); *îngîmfare* „orgueil excessif, arrogance“; *îngîmfat*, adj. „gonflé d'orgueil, arrogant“.

745. **GINERE**, sb. m. „gendre, fiancé“ — vr. trans. băn. *gĭunere*, *zĭunere* (Palia, Gen. XIX, 12; Iorga, Studii, XII, 267; XIII, 90, 118; Iarnik-Bîrseanu, Doine, 435; Alexici, Lit. pop. 130) || ir. *žiner*; megl. *ziniri*; ar. *dzinire*.

Lat. GENER,-ERUM; forma *gĭunere* se explică prin contaminare cu *june* (*giune*).

Rtr. *dschender*; it. *genero*; prov. *genre*; fr. cat. *gendre*; sp. *yerno*; port. *genro*; pentru înțelesul de „gendre“ și „fiancé“, comp. alb. *ɜnɔ̀ɜr* „Schwiegersohn, Bräutigam“ și ngrec. γαμβρός „fiancé, gendre“.

Der.: dim. *ginerică*; *gineraș* (Că-

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

tană, Pov. I, 21); ar. *dzinirac* (Dalametra) || augm. *gineroaică* (Teodorescu, P. pop. 362, 363; Marian, Naşt. 380) || †*ginerie* (An. Car.), lăsat netradus || *gineri* „faire de qqn son gendre“ (comp. sp. *yernar*).

746. **GINGIE**, sb. f. „gencive“ — mold. trans. Sălagiu *gingină* (accentuat pe prima silabă; Lex. Bud.; Tribuna, 1890, 354); bucov. trans. *gingea* (Lex. Bud.; Marian, Sat. 159); bucov. trans. *gingeĭ*, băn. *źinźeĭ*, pl. (Marian, Sat. 159; Molnar, Sprachl. 363) || ir. *źinźirę*; ar. *dzindzie*.

Lat. GINGĪVA,-AM; forma în *-ină* se explică prin schimbare de terminaţiune, care trebue să se fi întîmplat de vreme, cum arată rotacisarea lui *-n-* în ir.; schimbarea de accent în *gingină* e neexplicată; tot obscure sînt formele *gingea* şi *gingeĭ*.

Rtr. *dschandschiva*; it. *gengiva*; sard log. *źinźia* (pentru schimbarea de accent în *gingină*, comp. sard camp. *sinzias*); fr. *gencive*; prov. *gengiva*; cat. *geniva*; sp. *encía*; port. *gengiva*.

Der.: *ginginos* (Ionescu, Cal. cult. 183) „avec de fortes gencives“.

Impr.: ngrec. τσιτσία (Murnu, Rum. Lehnw. 45).

747. †**GINT**, sb. n. „peuple, famille, foule“ (Cod. Vor.; Ps. Sch. IX, 27; XIII, 6; XXI, 32; XXIV, 16; XXXII, 11; XLIV, 18, etc.; Hasdeu, Cuv. d. bătr. II, 216).

Lat. GENS, GENTEM, prin schimbare de declinaţiune.

Alb. *ģint*; friul. *int*; it. *gente*; sard log. *źente*; fr. prov. cat. *gent* (sp. port. *gente*).

748. **GRANGUR** *(grangor, grangure)*, sb. m. „loriot“ — mold. *gangur*; băn. *gŕangur*, *g(r)anguŕe*, *gangur*; trans. *glangur* (Daul, Colinde 10, 65) || ar. numai ca adj. *galgur* (Papahagi, Not. 23), *gangur* (Dalametra) „verdâtre“.

Lat. GALGULUS,-UM, devenit *galgur*, păstrat în ar.; din acesta, prin disimilaţiune, a resultat *gangur*, care sub influenţa lui *graur* a devenit *grangur*.

Alb. *gargul* „étourneau“ || comp. it. *rigogolo*, probabil din *aurigalgulus.

Der.: dim. *g(r)ănguraş*; *g(r)ănguret* || ar. *gînguripsiri* (Dalametra) „teindre en vert“.

749. **GRAS**, adj. „gras“ || ir. *grâs*; megl. ar. *gras*.

Lat. GRASSUS,-A,-UM, Densusianu, Hist. l. roum. I, 111 (= clas. CRASSUS,-A,-UM); trecerea lui c la g se explică prin influenţa lui grossus.

Rtr. *grass*; it. *grasso*; sard log. *rassu*; prov. cat. fr. *gras*; sp. *graso*; port. *graxo* || vfr. şi fr. dial. *cras* < CRASSUS.

Der.: ar. *gras* „graisse“; dim. *grăsuţ*; *grăsuc* (Reteganul, Pilde 28); *grăscean*; *grăsuliu*, *grăsuriu* (Bobb); *grăsulean* (Cihac); ar. *grîsic* (Dalametra) || bot. *grăscioară* „pinguicula alpina“ || *grăsime*, ar. ~ „graisse“ (friul. *grasin*; it. *grassime*) || bot. *graşiţă* „portulaca oleracea“.

750. **Grăsun**, adj. „grassouillet, replet“, ca sb. „cochon de lait“ — †*grăsune* (Tiktin; An. Car.) < *GRASSO, -ONEM || it. *grassone*; nprov. *grassoun*.

751. **Îngrăşa**, vb. „engraisser; mettre de l'engrais“ || ar. *ngrăşare* || < *ĬNGRASSIARE (comp. clas. ĬNCRASSARE) || rtr. *ingrascher*; sic. *ingrašari*; fr. *engraisser*; prov. *engraisar*; cat. *engreixar*; port. *engraxar* (comp. Namur *ekroši* < *incrassiare, Zs. rom. Ph. XXIV, 10) || bot. *îngrăşătoare* „pinguicula alpina“, *grăşătoare* „sagina procumbens“; *îngrăşetură* „engraissement“ (rtr. *ingraschadüra*; vfr. *engraisseüre*) || *îngrăşemînt* „engraissement; engrais“ (rtr. *ingraschamaint*; sic. *ingrašamenta*; fr. *engraissement* port. *engraxamento*).

GRĂTAR, v. urm.

752. **GRATIE**, sb. f. „grille, grillage, treillis“.

Lat. *GRATIS,-EM (= clas. CRATIS,-EM; comp. graticula, Densusianu, Hist. l. roum. I, 111); trecerea lui c la g se explică probabil prin influenţa lui gradus.

Vit. *grate*, it. *grata*; sp. *grada*; port. *grade* (parte din aceste forme cu schimbare de declinaţiune).

Der.: dim. †*grătioară* (Biblia 1688, Exod. XXX, 3).

Impr.: rut. грата „Gitter“; гратувати „vergittern“; гратчастий „vergittert, gitterförmig“.

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

753. **Grătar**, sb. n. „gril; treillis“ < *GRATARIUM || cors. *gratag'g'u* || comp. abr. *ratarę* <*GRATARIA || dim. † *grătăraş* (Iorga, Studii, VII, 262).

GRĂUNŢ, v. *grîu.*

754. **GRAUR** (*graor*), sb. m. „étourneau, sansonnet“ — băn. *graúŕe.*

Lat. GRAULUS,-UM (CGL. II, 35; III, 17; cf. Meyer-Lübke, Zs. rom. Phil. X, 172; Wien. Stud. XXV, 100).

Giudic. *grolo*; Lecce *raulu* || mant. ver. *grola*: fr. *grole*; nprov. *graulo* < * GRAULA,-AM.

Der.: dim. *grăuraş*; *grăurel* || *grăuriţă* (Marian, Ornit. I, 426) „étourneau femelle“.

GREAŢĂ, v. *greu.*

755. **GREIER** (*greiere, grier*), sb. m. „grillon“ — † *greore* (Gaster); Ialomiţa *grioŕe*; băn. *gŕel.*

Lat. * GRYLLIOLUS,-UM < GRYLLUS,-UM; din forma aceasta a resultat întîi **greĭor*, care a lăsat urme în derivatul *greuruş* şi în formele *greore, griore*, refăcute după dim.; din dim. **greĭorel*, **greĭurel* s'a ajuns, prin asimilaţiune, la *greĭerel*, după care s'a refăcut mai tîrziu forma simplă; băn. *gŕel* se explică din *gŕeluş*, resultat din *gŕeruş* sub influenţa dim. în *-eluş*.

Der.: dim. *greierel; greieraş*; trans. *greuruş* şi mold. *griuruş* (Lex. Bud.; Marian, Insect. 527); trans. băn. *greuluş* (Lex. Bud.), bucov. trans. Bihor, Sălagiu, Oşani *greluş*, băn. *gŕeluş* (Lex. Bud.; Conv. lit. XX, 1011; Tribuna, 1890, 354; Rev. cr.-lit. III, 156; Marian, Insect. 527).

756. **GREU**, adj. „lourd, difficile“; la fem. şi „enceinte“ || ir. *grew;* megl. ar. *greŭ.*

Lat. GRĔVIS,-EM, CGL. IV, 207; cf. Densusianu, Hist. l. roum. I, 504 (=clas. GRAVIS): trecerea lui A la E se explică prin influenţa lui l e v i s.

Alb. *re;* rtr. *greiv;* it. *greve;* fr. *grief;* prov. cat. *greu;* vsp. *grieve* || sard log. *grae*, camp. *grai* < GRAVIS.

Der.: dim. *greuşor*; *greuleţ* || *greoi* „lourd, pesant“, băn. fem. *greoańe* „enceinte“ (Novacovici, Folclor. 91) || † *greuia*, † *greoia* (Gaster; Lex. Bud.) „charger, rendre pesant“; Suceava *greuială* (Vasiliu, Cînt. 57) „pesanteur“ || *îngreuia*, † *îngreoia* „charger, alourdir, rendre pesant, rendre difficile“; † *îngreoială* (Prav. Mat. col. Bujoreanu, 264) „affliction, chagrin“ || băn. *greime* „poids, pesanteur“, † *greuime* (Cantemir, Ist. ier. pass.; Hron.) „charge, poids; gros d'une armée“ || † *greuinţă* „charge“ (Cantemir, Hron.) || trans. *greunătate* (WgJb. VIII, 82) „poids, charge, difficulté“ (influenţat de *îngreuna*) || † *îngrela* (Dosoftei, V. Sf. 30 Martie, 9 Sept.) „charger, mettre un fardeau trop lourd.»

757. **Greutate**, sb. f. „poids, pesanteur, fardeau, difficulté“ <* GRĔVITAS,-ATEM (= clas. GRAVITAS); forma a fost influenţată de *greu*, căci altfel ar fi trebuit să avem * *gretate* || vfr. *grieté.*

758. **Greaţă**, sb. f. „nausée, dégoût“ — † „poids; difficulté; force, violence“ || ar. *greaţă* „poids, pesanteur, difficulté; nausée, dégoût“ || < * GREVĬTIA, -AM || rtr. *greivezza;* vven. *greveça;* prov. *greveza* (comp. sp. *gravez*; port. *graveza*) || *greţos* „écœurant, dégoûtant“ || *îngreţoşa*, bucov. *îngreţoşi* (Voronca, Dat. cred. 974) „dégoûter“.

759. † **Grecioasă**, adj. „enceinte“ (Tiktin; Dosoftei, Ps. vers. 294; Prav. Mat. col. Bujoreanu, 326, 327, 424) <* GREVITIOSA.

760. **Îngreuna**, vb. „charger, alourdir, rendre pesant, rendre difficile; rendre enceinte“ <* ÎNGREVĬNARE; presenţa lui *-u-* se explică prin influenţa lui *îngreuia* (* *îngreona*) || *îngreunător* „qui charge, qui alourdit“ || *desgreuna* (Jipescu, Opinc. 133) „décharger“.

761. **Îngreca**, vb. „rendre enceinte“ || megl. *angricari* „faire sentir son poids, peser“; ar. (*a*) *ngricare* „charger, peser“ || < * ÎNGREVĬCARE || comp. vfr. *engregier*, care poate fi şi i n g r e v i a r e || ar. *ngricos* (Dalametra) „alourdi, paresseux“.

762. **GRINDINĂ**, sb. f. „grêle“ — † *grindine* || megl. *grindini;* ar. *grindină, grindine* (*grîndină*, Dalametra).

Lat. GRANDO,-ĪNEM; înlocuirea lui *-în-* cu *-in-* în prima silabă se datoreşte influenţei lui *grindina.*

It. *grandine, grandina;* sard *ran-*

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

dine; vsp. *grandine* (Zs. rom. Phil. XIX, 20).

763. **Grindina,** vb. „frapper de la grêle“ (Teodorescu, P. pop. 40) || ar. *grindinare* (Papahagi, Mat. 340), *grîndinari* (Dalametra) || < GRANDĪNARE, devenit **grîndina* > *grindina* || sard log. *randinare.*

764. **GRÎU,** sb. n. „froment“; pl. *grî(n)e* „céréales“ || ir. *grăw*; megl. *grǫn*; ar. *grîn, gîrnu.*

Lat. GRANUM, cu pierderea neexplicată a lui *-n-*; pentru înţelesul de „céréales“ comp. forma alb. de mai jos şi bulg. ЖИТО „froment“, pl. ЖИТА „céréales“.

Vegl. *grun*; alb. *grur* „Weizen, Getreide“; rtr. *graun*; it. *grano*; sard log. *ranu*; fr. *grain*; prov. *gran*; cat. *gra*; sp. *grano*; port. *grão.*

Der.: dim. *grîuleţ*; *griuşor*, bot. „ficaria ranunculoides“; ar. *gîrnişor* „maïs“ || *grînar* „grènetier, marchand de céréales, blatier“ || col. *grînărie* (Cihac; Tiktin).

765. **Grăunţ** (*grăunte*), sb. n. „grain, graine“ — vr. dial. *grăunţă* (Coresi, Tetrav. Luca XVII, 6; Caz. 1580, 316; Cuv. d. bătr. II, 286; Frîncu-Candrea, Munţii apus. 92) || megl. *gărnuţ* „bouton, tumeur“; ar. *gîrnuţ* „grain, graine; bouton, tumeur“ || < * GRANUCEUM, cu pierderea, neexplicată încă, a lui N, ca şi în *grîu* || ver. *granuso* || dim. *grăunţel*; *grăuncior*; †*grîuncean* (Cantemir, Ist. ier. 191) || megl. *gărnişor*, „maïs“; ar. *gîrnişor* „maïs“, *grînişor* (Papahagi, Mat. 276) „orgelet“ || *grăunţos* „grenu, granuleux“, ar. *gîrnuţos* „grenu, granuleux; pustuleux, ulcéreux“ || *grăunţi* „réduire en grains, granuler“; ar. *gîrnuţari* (Dalametra) „bourgeonner, se couvrir de bourgeons sur la peau“.

766. **Grînar,** sb. n. „grenier à blé, magasin pour les céréales“ || ar. *grînare, grînarurĭ*, pl. (Papahagi, Mat. 727) „blé, céréales“ || < GRANARIUM, GRANARIA || rtr. *graner*; it. *granaio*; fr. *grenier*; prov. *granier*; cat. *graner*; sp. *granero.*

767. **Gărnaţ** (megl.), adj. „de froment“; ar. *gîrnaţ* < * GRANACEUS, -A, -UM || ar. *grînaţă* (Dalametra) „galette de froment“ || dr. Haţeg *grînaţe* (Rev. cr.-lit. III, 156), *grîneaţă* (Cihac; Tiktin) „blé, céréales“ (prin schimbare de sufix. ca *fîneaţă* alături de *fînaţ*).

768. **GROS,** adj. „gros, épais“: la fem. şi „enceinte“ || ir. megl. ar. *gros.*

Lat. GROSSUS, -A, -UM.

Rtr. *gross;* it. *grosso;* sard log. *russu*; fr. prov. cat. *gros;* sp. *grueso*; port. *grosso.*

Der.: Mehedinţi, trans. Bihor *gros* (Conv. lit. XX, 1011; Frîncu-Candrea, Munţii apus. 51; Graiul n. II, 115) „gros arbre, gros tronc d'arbre“ (comp. it. *grosso*), de aci înţelesul de „cachot“, pentru că criminalilor li se strîngeau picioarele în butuci || dim. *grosuţ*; *grosişor*; *groscior*, ca sb. *groştior* (WgJb. IV, 327; Şez. I, 56; II, 229) „crème“ (vsp. *grosezuelo*); trans. *grosciori* (Lex. Bud.; Gutinul, n-rul 38) „écrémer“ || *grosime* „grosseur, épaisseur; †gros d'une armée“ (Tiktin) || *grosar* (Tocilescu, Mat. 1256) „geôlier“.

Impr.: rut. гроС „Herde der trächtigen Mutterschafe“.

769. **Îngroşa,** vb. „épaissir“ || ar. *ngruşare* „épaissir“, (Dalametra) „devenir fier, arrogant“ || < * ĪNGROSSIARE || vfr. *engroissier*; prov. *engroisar*; cat. *engruixar* || *îngroşetură* (vfr. *engroissure*) *îngroşeală* (Lex. Bud.) „épaississement“.

770. **GRUIE,** sb. f. „grue“; *grui*, m.

Lat. GRUS, -UEM.

It. *gru(e)*; sard *gru*; fr. *grue*; prov. cat. *grua*; sp. *gru(a)*; port. *grou* (cu schimbare de declinaţiune în parte din aceste forme).

Der.: dim. *gruişor* (Marian, Ornit. II, 346).

771. **GRUMUR** (ar.), sb. „tertre, tas, meule“.

Lat. GRUMULUS, -UM [Papahagi, Not. etim. 24].

It. *grumolo.*

Comp. fr. *grumeau*; prov. *grumel* < * GRUMELLUS, -UM.

Impr.: alb. *grumul*, care nu poate deriva din lat. pentru că ar fi trebuit să avem *ü* corespunzător lui *ŭ* din prima silabă a formei lat.

772. **GURĂ,** sb. f. „bouche, gueule;

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)

tr ou, ouverture“ || ir. *gurę*; megl. şi ar. *gură* „bouche, gueule, etc.; croisement (dans le tissage) des fils de la chaîne pour les appliquer sur les chevilles de l'ourdissoir, envergeure“ (WgJb. XII, 98).

Lat. GULA,-AM „oesophage, gosier, gorge“; pentru înţelesul din urmă megl. şi ar. cf. *Rost.*

Vegl. *gaula*; rtr. *gula*; it. *gola*; sard log. *bula*; fr. *gueule*; prov. cat. sp. *gola*; înţelesul de „bouche“ e propriu şi alb. şi cîtorva dialecte fr. şi nprov. (Gilliéron şi Edmont, Atlas, 151; Zauner, Rom. Forsch. XIV, 380-381).

Der.: dim. *guriţă*, ar. ~, ir. *guriţę*; *gurişoară*; Maram. *guruţă*, *gurucă*, *gurioară* şi *guricioară* (Ţiplea, Poesii pop. 110); *guricică* (WgJb. VII, 63) || *guraliv* (*guraliu*; format sub influenţa bulg. говорливъ), *gureş*, trans. *guratec* (Lex. Bud.; Bibl. Tribunei 19, 5) „loquace, bavard“ || *gurar* (Jipescu, Opinc. 106) „maladie de la bouche“, *gurare* (Rădulescu-Codin, Cuv. Musc. 37) „maladie des porcs“ || † *guran*, (An. Car.) „os magnum habens“; Mehedinţi, Gorj *gurăni* (WgJb. VII, 84) „parler beaucoup, bavarder“ || Gorj, Vîlcea, Teleorman *guri* „croiser (dans le tissage) les fils de la chaîne, pour les appliquer sur les chevilles de l'ourdissoir“ (Tocilescu, Mat. 668).

773. **GURN'IRI** (ar.), vb. „grogner“ (Dalametra) < GRUNNĪRE || it. *grugnire*; vfr. *gro(g)nir*; prov. *gronhir*; cat. *grunyir*; sp. *gruñir*; port. *grunhir.*

774. **Grun'are** (ar.), vb. „grogner“. < * GRUNNIARE || rtr. *grugner*; vit. *grugnare*; fr. *grogner*; nprov. *grougná.*

775. **GUST**, sb. n. „goût“ || ir. *gust*; ar. *gustu.*

Lat. GUSTUS,-UM.

Sard log. *bustu*; fr. *goût*; prov. *gost*; port. *gosto.*

Der.: *gustos* „qui a un goût agréable, savoureux“ (nprov. *goustous*; cat. *gustos*; port. *gostoso*).

Impr.: rut. ГУСТ „Geschmack“; ГУСТОВНИИ „geschmackvoll“.

776. **Gusta**, vb. „goûter“ || ir. *gustå*; megl. *gustari*; ar. *gustare* || GUSTARE || sard log. *bustare*; fr. *goûter*; prov. cat. sp. port. *gostar* || *gustare* „déjeuner, repas léger, collation; † goût, saveur“ (Ţiktin); dim. *gustărică* (Ispirescu, Leg. 220) „petit déjeuner, collation“; † *gustăreţ* (Cuv. d. bătr. I, 374) „gourmand, goulu“; *gustări* „goûter par friandise“; Mehedinţi *gustăra* „collationner, faire collation“ || ar. *ngustare* „goûter, faire collation“.

BDD-B132-08 © 1907-1914; 2006 Librăriile SOCEC & Co.; Editura Paralela 45
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:40:32 UTC)